

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Правничий коледж

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Методичні рекомендації та плани семінарських занять

для студентів спеціальності 081 «Право»

Львів – 2016

Загальні методичні рекомендації

Сучасний світ може розвиватись і існувати лише на засадах терпимості, взаєморозуміння, гуманізму, екуменізму. Тільки розуміння, знання існуючих у світі цінностей, способів життя дадуть можливість майбутнім спеціалістам оптимально орієнтуватись у світі. І тут неоціненну роль відіграють філософські науки, зокрема, релігієзнавство.

Релігієзнавство — порівняно молода і водночас одна з найдавніших галузей гуманітарного знання, її складові почали формуватися в систему знання лише в XVIII-XIX століттях. Найдавніша, бо ж окремі знання про релігію (переважно у богословській формі) виникають уже в стародавніх країнах. В комуністичні часи релігієзнавству взагалі було відмовлено в праві на самостійне існування. Тому лише в демократичній Україні виникла можливість конституювання єдиної академічної науки про релігію.

Як окрема галузь релігієзнавства, соціологія релігії оформилась у кінці XIX—на поч. XX ст. Її засновниками вважають М. Вебера і Е. Дюркгейма. Вона є однією із найбільш сформованих релігієзнавчих дисциплін. Існують різні напрями (академічний, конфесійно зорієнтований та ін.), школи, розмаїття методологічних підходів в соціологічному осмисленні релігії як суспільного феномена.

Об'єктом вивчення релігієзнавства є такий особистісний стан людини, який можна назвати станом самовизначення її в світі, здобуття самої себе на основі віднайдення в собі того, що єднає її з трансцендентним, божественним. Його ще прийнято називати релігійним досвідом індивіда.

Предметом релігієзнавства в широкому його аспекті є, окрім природи релігії, її функціональність в трьох формах - віроповчальній, обрядовій та організаційній.

Релігієзнавство - це комплексна галузь людського знання, яка вивчає процес виникнення, функціонування й розвитку релігії, її будову, прояви в історії суспільства, роль у житті окремої людини, конкретних суспільств, взаємозв'язок і взаємодію з іншими царинами культури.

Основними джерелами вивчення курсу є наступні:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А. Колодного). - К., 2000.
2. Гудима А.М. Релігієзнавство. – Тернопіль, 2000.
3. Докаш В. Релігієзнавство: навч. посіб. / За ред. В. Докаша, Г. Коцура та ін. – Чернівці: Рута, 2008. – 288 с.
4. Докаш В., Лешан Ю. Загальне релігієзнавство. –Чернівці, 2005.
5. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – 6-те вид. — К.: Наукова думка, 2002. – 352 с.

6. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. — К., 2000.
7. Канонічне право : підруч. / за ред. В. І. Лубського. — К. : Центр учб. л-ри, 2012. — 572 с.
8. Кислюк К.В., Кучер О.В. Релігієзнавство. — К., 2004.
9. Лешан В. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання : підручник / Володимир Лешан, Ярослав Чорненький. — Чернівці, 2011. — 632 с.
10. Лешан В.Ю. Основи релігієзнавства: підруч. — Чернівці, 2005. — 304 с.
11. Лубський В. Історія релігій: підручник / В. Лубський, М. Лубська. — К: Центр навч. літ-ри, 2004. — 696 с.
12. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій : підручник. — К., 2009.
13. Мозговий Л.І. Релігієзнавство. — К., 2008.
14. Релігієзнавство / за ред. Титова В., авт кол. Титов В. Качурова С., Барабаш О. . — Харків, 2004. — 272 с.
15. Релігієзнавство. Підручник за ред. М.Заковича. — К., 2001.
16. Сидоренко О. Релігієзнавство: підручник / О. Сидоренко. — К., 2008. — 470 с.
17. Харьковщенко Є. Релігієзнавство: підручник / Є. Харьковщенко. — Харків, 2007. — 400 с.
18. Чебунин А. В. Китайский буддийский канон // История проникновения и становления буддизма в Китае: [монография]. — Улан-Удэ: Изд.-полигр. комплекс ФГОУ ВПО ВСГАКИ, 2009. — 278 с.
19. Черній А. Релігієзнавство : підручник / А. Черній. — К.: Академвидав, 2008. — 400 с.
20. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. — Київ: Кондор, 2004. — 306 с.

Тема 1
Світові релігії:
Буддизм та Іслам
(2 год.)

1. Соціальні та історичні умови виникнення буддизму. Сіддхартха Гаутама або Шак'ямуні. Віровчення буддизму або філософія просвітлення.
2. Священні тексти буддизму. Процес обожнення Будди та формування релігійного культу буддизму.
3. Соціально-історичні причини виникнення ісламу.
4. Священні тексти. Особливості віровчення та релігійного культу ісламу.
5. Мусульманська догматика. Мусульманське право.
6. Мусульманська ідеологія. Релігійні течії ісламу. Секти. Поширення ісламу в Україні.

Спеціальна література до теми:

1. Буддизм и культурно-психологические традиции народов Востока. / Под. ред. Н.Абаева. — Новосибирск, 1990.
2. Жизнь Будды, индийского учителя жизни. Пять лекций по буддизму. — Самара, 1998.
3. Корнев В.И. Буддизм. — религии Востока. — М., 1990.
4. Кочетов А.Н. Буддизм. — М., 1983.
5. Кочетов А.Н. Ламаизм. — М., 1973.
6. Рерих Н. Шамбала сияющая. — М., 1990.
7. Тантрический буддизм. — М., 1999.
8. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. — М., 1982.
9. Хоуп Дж., Лоон Б.В. Будда. — Ростов-на-Дону, 1997.
10. Щекин Г.В. Религии мира. — К., 1995.
11. Щербатской Ф.И. Избранные труды по буддизму. — М., 1898.
12. Беляев Е. Арабы, ислам и Арабский халифат в раннее средневековье. — М., 1965.
13. Васильев Л. История народов Востока. — М., 1983.
14. Ислам : Краткий справочник. — М., 1986.
15. Ислам в истории народов Востока. — М., 1981.
16. Ислам. Религия. Общество. Государство. — М., 1981.
17. Коран. Научное издание. / Перевод и комментарий И.Ю. Крачковского. — Москва, 1990.
18. Максуд Р. Ислам. — М., 1999.
19. Массе А. Ислам. — М., 1982.
20. Мец А. Мусульманский Ренессанс. — М., 1966.
21. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. — М., 1982.
22. Фон Грюненбаум Г.Э. Классический ислам. — М., 1988.

23. Щекин Г.В. Религии мира. — К., 1995.

Інтернет-джерела:

1. "Буддизм в Україні" – sangha.org.ua
2. Офіційний сайт Духовного управління буддистів України, Буддійський духовний Орден Лунг-Жонг-па – www.ningma.kiev.ua
3. Українське об'єднання буддистів школи Школи Карма Каг'ю Діамантового Шляху Тибетського Буддизму — www.buddhism.org.ua
4. Буддійський центр Києва — www.buddhism.kiev.ua
5. Луганський буддійський центр Школи Карма Каг'ю Діамантового Шляху Тибетського Буддизму — www.buddhism.lg.ua
6. Буддійський центр Дніпропетровська — www.buddhism.dp.ua
7. Харківський буддійський центр — www.buddhism.kharkov.ua
8. Центр медитації "Серединний шлях" — www.vinnica.ua/~middleway
9. Офіційний сайт Асоціації центрів медитації Сергія Бугаєва "Серединний шлях" — www.sergey-bugaev.com
10. Колесо Дхами – koleso.netherweb.com/dhamma
11. Клуб "Одеса-дзен" – www.odessa-zen.org
1. Духовне управління мусульман України — www.islamyat.org
2. Сайт "Іслам для всіх" — www.islam.com.ua
3. Незалежна міжобласна асоціація громадських організацій "Арраїд" — www.arraid.org

Тема 2.

Християнство

(2 год.)

1. Зародження християнства. Релігійні розколи.
2. Священні тексти християнства.
3. Релігійне вчення християнства.
4. Конфесійні особливості католицизму, православ'я, протестантизму.

Спеціальна література до теми:

1. Біблія.
2. Гелей Г. Біблійний довідник. — Торонто, 1985.
3. Дулуманг Є. Християнство (уроки релігієзнавства). // Людина і світ. — 1993. - №2-3.
4. Мень А. Сын человеческий. — М., 1992.
5. Свенцицкая В. Тайные писания первых христиан. — М., 1981.
6. Поснов М. История христианской церкви. — К., 1991.
7. Чобич С. Історія християнської церкви. — Львів, 1998.
8. Історія Візантії. — М., 1981.
9. Вселенське православ'я. // Людина і світ. — 1992. - №1-6.
10. Мень А. Православное богослужение. — М., 1991.

11. Християнство. // Енциклопедический словарь. — М., 1993.
12. Хома О.І. Нарис історії Вселенської церкви. — Рим, 1990.
13. Єленський В.Є. Сучасний протестантизм: динаміка, процеси, тенденції. — К., 1989.
14. Мельник В. Історія протестантизму. Курс лекцій. — К., 1996.

Інтернет-джерела:

1. Офіційний сайт прес-служби УПЦ "Україна православна" — www.pravoslavue.org.ua (укр, рос)
2. Офіційний сервер УПЦ — orthodox.org.ua (укр, рос)
3. Сайт "Православ'я в Україні" — www.orthodoxu.org.ua (укр, рос, eng)
4. Офіційний сайт УГКЦ — www.ugcc.org.ua
5. Офіційний сайт РКЦ — www.rkc.lviv.ua
6. Офіційний сайт Апостольської нунціатури в Україні — www.nuntiatura.kiev.ua
7. Офіційний сайт Всеукраїнського союзу об'єднань Євангельських християн баптистів — www.baptist-union.org.ua
8. Всеукраїнський союз Церков християн віри євангельської п'ятидесятників — www.uupc.org
9. Офіційний сайт Української Уніонної Конференції Адвентистів Сьомого дня — www.adventist.org.ua
10. Посольство благословенного царства Божого для всіх народів, Християнська церква Повного Євангелія "Слово віри", м. Київ — www.godembassy.org, www.wof.org.ua
11. Реєстр Церков Христа в Україні — www.church-of-christ.org.ua

Тема 3.

Правове забезпечення свободи совісті в Україні (2 год.)

1. Віротерпимість і толерантність як складові частини свободи совісті.
2. Поняття свободи совісті та її сутність.
3. Здійснення свободи совісті в історії Європи та України.
4. Релігійні права, визначення поняття та з'ясування змісту відповідно до національного та міжнародного законодавства.
5. Юридичні гарантії реалізації релігійних прав:
6. Межі здійснення релігійних прав. Взаємовідносини держави і церкви.
7. Релігійні права з точки зору віровчень різних релігій.

Законодавство:

А) міжнародно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. (ст. 18, 29)
2. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань від 25.11.1981.
3. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод. ст. 9.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. (ст.ст. 18, 19, 20, 27).

Б) законодавство України:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. - 1996. - №30. - С.141.
2. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації” від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. - №25. - С.283.
3. Закон України „Про альтернативну (невійськову) службу” від 12 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. - №15.- С.188. (ст.ст. 1, 2, 5, 13, 28)
4. Закон України „Про освіту” від 23 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №34. – С.451. (ст. 8).
5. Закон України „Про загальний військовий обов’язок і військову службу” від 28 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. - №27. - С.385. (ст.ст. 17-18).
6. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про Державний реєстр фізичних осіб — платників податку та інших обов’язкових платежів” від 16.07.1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 1999. - №41. – С.374.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1961. - №2. (п.1 ч.1 ст.69).
8. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13.
9. Кримінальний кодекс України від 05.09.2001 р. // К.: „Канон” „А.С.К.”, 2002. (ст.ст. 178-181)
10. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.07.1963 р. //
11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України - 2004. - №40-42.
12. Указ Президента України „Про Положення про Державний комітет України у справах релігій” від 14.11.2000 року // Офіційний Вісник України. – 2000,46. - від 01.12.2000.

Спеціальна література:

1. Арестов В., Арестова Н. От свободы вероисповедания к свободомыслию. // Вибір. - 1997. - № 3-4. - С. 143-150.
2. Бакай І. Два напрями змін у свободі совісті: [Релігія в Україні]. // Веч. Київ. - 1996. - 20 груд. - С. 12.

3. Баштега Р. Охорона таємниці сповіді у кримінальному судочинстві. // Право України. – 2004. - №6. – С. 86-87.

4. Боцюрків Б. Теоретично-методологічні аспекти порівняльного аналізу стосунків між церквою та державою в Україні. // Укр. часопис прав людини. - 1995. - № 2. - С. 78-87.

5. Гудзик К. Як можна поєднати демократію та безпеку в релігійній сфері? [Свобода віросповідання] // День. - 1998. - 15 груд. - С. 4.

6. Добрянський С. Вплив християнства на становлення концепції прав людини / С. Добрянський // Антропология права : філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників Міжнародного «круглого столу» (м. Львів ; 3-5 грудня 2010 року). – Львів : Галицький друкар, 2010. – С. 190-200.

7. Добрянський С. П. Права людини та мораль : до питання про їхнє співвідношення / С. П. Добрянський // Здійснення прав людини в Україні та суспільна мораль (наукові статті й законопроектні пропозиції) / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України ; редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) [та ін.]. – Львів : Край, 2010. – С. 7-17. – (Серія І. Дослідження та реферати; вип. 23).

8. Дьюрэм Коул. Свобода религии: модель США. // Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США: Сб. науч. тр. - К., 1996. - С. 131-147.

9. Лазор В. Конституційні основи морально-релігійної освіти в Україні. // Право України. – 2001. – №10. - С. 89-91.

10. Марисюк К. Кримінально-правова відповідальність за порушення законодавства у сфері свободи віросповідання у державах пострадянського простору. // Право України. – 2003. – №9. – С. 31-34.

11. Панкевич О. Сучасна православна концепція прав людини : богословсько-аксіологічні засади / О. Панкевич // Антропология права : філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників восьмого Міжнародного «круглого столу» (м. Львів ; 7-8 грудня 2012 року). – Львів : Галицький друкар, 2013. – С. 369-377.

12. Рабінович П. Право людини на свободу віровизнання та проблеми його державного забезпечення // Свобода віровизнання: Церква і держава в Україні: Матеріали міжнар. наук. конф., Київ, 28-30 вересня 1994 р. - К., 1996. - С. 179-183.

13. Рабінович П., Коваленко С. Свобода віросповідання і загальний військовий обов'язок. // Драгоманівський збірник: "Вільна спілка" та сучас. укр. конституціоналізм. - Львів, 1996. - С. 221-226.

14. Рабінович С. Права людини „першого покоління” і канонічні джерела християнства. // Право України. – 2001. - №3. – С.50-53.

15. Рабінович П. Основоположні права людини : сучасні позиції православних церков Росії та України / П. Рабінович // Вісник академії правових наук України. – 2010. – № 3 (62). – С. 3-12.

16. Рабінович П. М. Основоположні права людини у світлі сучасних підходів православних церков у Росії та Україні // Юридичний вісник України. — 21-27 лист. 2009. — № 47. — С. 1,12.

17. Рабінович С. П. Права людини у природно-правовій думці католицистської церкви (за матеріалами соціальної доктрини католицизму) / С. П. Рабінович // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України ; редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) [та ін.]. – Львів : Астрон, 2004. – 198 с. – (Серія І. Дослідження та реферати; вип. 7).

18. Релігійна свобода і права людини: Правничі аспекти. — Львів: Свічадо, 2000 - Т. 1-2.

19. Рибачук М. Політико-правові аспекти державно-церковних відносин у сучасній Україні. // Право України. - 2000. - № 12. - С. 90-93.

20. Уткін О. Принципи свободи совісті та питання їх реалізації в Збройних силах України. // Всеукраїнська міжнародна християнська асамблея: Наук.-практ. конф., Київ, 17-18 лют.: Доп., повідомл. - К., 1998. - С. 291-292.

21. Ярмол Л. Законодавство України про свободу світогляду, віросповідання та релігійні організації: зміни, що назріли. // Право України. – 2001. - №2. – С. 73-76.

22. Ярмол Л. В. Свобода віросповідання : юридичне забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження) / Л. В. Ярмол // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України ; редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) [та ін.]. – Львів, 2006. – 192 с. – (Серія І. Дослідження та реферати; вип. 8).

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Буддизм — релігія чи філософія?
2. Сідгартха Гаутама, історична достовірність і легенди.
3. Шлях до нирвани.
4. Таємниця бодхисатв — святих сподвижників чи ідеальних людей.
5. Причини поширення буддизму в сучасному світі.
6. Політичні та правові ідеї перших християн.
7. Християнство — релігія свободи.
8. Константин — державець чи святий?
9. Літургія — діалог між особами в Бозі.
10. Чернецтво — істинний розвиток чи відхилення в християнстві?
11. Християнські свята як відродження язичницьких дат.
12. Мухамед (Магомет) — політик чи пророк?
13. Газават — священна війна мусульман.
14. Іслам як державна ідеологія.
15. Обґрунтування найоптимальнішої релігієзнавчої концепції, яка найкраще розкриває поняття „релігія“.
16. Релігія як сфера духовної культури.
17. Діти та молодь як „легкий матеріал” для опрацювання деструктивними сектами. (Причини і методи їх подолання)
18. Право вибирати спосіб життя чи смерті для adeptів деструктивних сект.
19. Лідери сект — психічно хворі чи успішні підприємці? („якщо хочете заробити великі гроші придумате нову релігію” Р. Хаббард)
20. Чи потрібен інститут капеланства в Збройних Силах України і в яких формах?
21. Релігійні права дитини: недосконалість національного законодавства і проблеми реалізації.
22. Аналіз практики розгляду справ Європейським судом з прав людини за ст. 9 Європейської конвенції з захисту прав людини.
23. Нові форми співпраці церкви і держави.
24. Природні права людини у католицько-правовій думці
25. Права людини у православ'ї.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

I. Джерела

Першоджерела

1. Біблія: переклад митрополита Іларіона / Іван Огієнко.
2. Дао дэ цзин / Пер. и прим. Ян Хин-Шуна. – СПб.: «Азбука-классика», 2005.
3. Конфуций. Суждения и беседы / Пер. с кит. П. С. Попова. - СПб.: «Азбука-классика», 2006.
4. Коран / Пер. И.Ю.Крачковского. – М., 1990.
5. Коран / пер. с араб. Г. С. Саблукова. – М. : Наука, 1991. – 521 с.
6. Коран / смысловой пер. с араб. Э. Р. Кулиев. – М. : Умма, 2004. – 386 с.
7. Коран / смысловой пер. с араб. Б. Я. Шидфар. – М. : Наука, 2003. – 405 с.
8. Коран. Переклад смислів з арабської мови/ к.іст.н. М. Якубович. – К., 2015
9. Новий Завіт.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. — К., 1996.
2. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» : від 23 квіт. 1991 р. ; станом на 25 квіт. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН : від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Коментар до Конституції України / за ред. В. Ф. Опришко [голова] та ін. – К. : Ін-т законодавства Верх. Ради України, 1996 – 378 с.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листоп. 1950 р. : зі змін. і допов., внесеними Протоколом № 11 : від 11 трав. 1994 р. : офіц. пер., затвердж. МЗС 27 січня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

II. Базові підручники:

21. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А. Колодного). - К., 2000.
22. Аринин Е.И. Религиоведение. – М., 2004.
23. Гудима А.М. Релігієзнавство. – Тернопіль, 2000.
24. Докаш В. Релігієзнавство: навч. посіб. / За ред. В. Докаша, Г. Коцура та ін. – Чернівці: Рута, 2008. – 288 с.

25. Докаш В., Лешан Ю. Загальне релігієзнавство. –Чернівці, 2005.
26. Історія релігії. Збірник документів і матеріалів. Упорядники А.Бистрицька
27. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – 6-те вид. — К.: Наукова думка, 2002. – 352 с.
28. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. — К., 2000.
29. Канонічне право : підруч. / за ред. В. І. Лубського. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 572 с.
30. Кислюк К.В., Кучер О.В. Релігієзнавство. – К., 2004.
31. Лешан В. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання : підручник / Володимир Лешан, Ярослав Чорненький. – Чернівці, 2011. – 632 с.
32. Лешан В.Ю. Основи релігієзнавства: підруч. – Чернівці, 2005. – 304 с.
33. Лубський В. Історія релігій: підручник / В. Лубський, М. Лубська. – К: Центр навч. літ-ри, 2004. – 696 с.
34. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій : підручник. – К., 2009.
35. Мозговий Л.І. Релігієзнавство. – К., 2008.
36. Релігієзнавство / за ред. Титова В., авт кол. Титов В. Качурова С., Барабаш О. . – Харків, 2004. – 272 с.
37. Релігієзнавство. Підручник за ред. В.Лубського. – К., 2000
38. Релігієзнавство. Підручник за ред. М.Заковича. – К., 2001.
39. Релігієзнавство: Підручник / За ред. С.А. Бублика. — К., 1998.
40. Релігієзнавчий словник. За ред. А.Колодного і Б.Лобовика.- К., 1996.
41. Сидоренко О. Релігієзнавство: підручник / О. Сидоренко. – К., 2008. – 470 с.
42. Харьковщенко Є. Релігієзнавство: підручник / Є. Харьковщенко. – Харків, 2007. – 400 с.
43. Чебунин А. В. Китайский буддийский канон // История проникновения и становления буддизма в Китае: [монография]. — Улан-Удэ: Изд.-полигр. комплекс ФГОУ ВПО ВСГАКИ, 2009. — 278 с.
44. Черній А. Релігієзнавство : підручник / А. Черній. – К.: Академвидав, 2008. – 400 с.
45. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. — Київ: Кондор, 2004. – 306 с.

III. Допоміжна

1. Бабій М.Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення. — К., 1994.

2. Бабій М. Свобода совісті та свобода релігії: сучасна парадигма / М. Бабій // Релігійна свобода : наук. щоріч. відділення релігієзнавства ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України : зб. наук. ст. з теми «Свобода релігії і демократія – старі і нові виклики» / за заг. ред. д-ра філос. наук А. Колодного. – К. : УАР, 2010. – № 15. – С. 10–16
3. Бальжик Ірени Анатоліївни "Відносини держави і церкви: "симфонія влад" (взаємодія держави і православної церкви): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд.юрид.наук. Електронний ресурс. – Режим доступу:
<http://lawbook.org.ua/index.php/biblioteka/avtoreferaty/ukraina/svobodnyj-dostup/12-00-01-teoriya-ta-istoriya-derzhavi-i-prava-istoriya-politichnikh-i-pravovikh-uchen/544-balzhik-irena-anatolijvna-vidnosini-derzhavi-i-tserkvi-simfoniya-vlad>
4. Баранько Я.С. Канонічне право: історія та методологія дослідження http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/filosof/2012_224/N224p091.pdf
5. Библиейская энциклопедия. — М., 1991.
6. Валька В. Первісне християнство. — Львів, 1997.
7. Владислав Ципін. Церковне право <http://lucl.kiev.ua/imageos/Lavra/B06/184.pdf>
8. Вовк Д.О. "Релігійна традиція у праві..." http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vapnu/2012_3/44.pdf
9. Вовк Д. О. Право і релігія: загальнотеоретичні проблеми співвідношення : моногр. / Д. О. Вовк. – Х. : Право, 2009. – 224 с.
10. Головащенко С. Історія християнства. — К., 1999.
11. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні // Михайло Грушевський. Духовна Україна. – Київ: Либідь, 1994. – С. 5-135.
12. Гудимо А. Релігієзнавство. — Тернопіль, 2002.
13. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. — К., 1996.
14. Державно-церковні відносини в незалежній Україні http://historylaw.lp.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=81:2013-04-29-10-03-24&catid=45:2013-04-25-08-46-36&Itemid=66
15. Докаш В., Шнурова О. Релігієзнавство. — Чернівці, 1998.
16. Дудуар Н., Филипович Л. Нові релігійні течії: український контекст. — К., 2000.
17. Заєць О. Хто є хто у релігійному співтоваристві [Електронний ресурс] / О. Заєць, Ю. Решетнік. – Режим доступу:http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=178%3A1&catid=37%3Aart &Itemid=64&lang=uk
18. Заява Священного Синоду Української Православної Церкви Київського Патріархату з приводу проекту нової редакції Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»: від 20 грудня 2006 року

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/resourses/church_doc/uockp_doc/34106/
19. Иллюстрированная история религий. В 2-х т. — М., 1992.
 20. Ислам: Энциклопедический словарь. — М., 1991.
 21. История религий мира. Энциклопедия в 2-х т. — М., 1996.
 22. Історія Православної Церкви в Україні. — К., 1997.
 23. Історія релігії в Україні / За ред. А. Колодного і П. Яроцького). — К., 1999.
 24. Історія релігії в Україні. В 10-ти т. - К., 1996-2001.
 25. Історія світової релігійної думки. Хрестоматія / Упорядник В. Лубський та ін.) - К., 1999.
 26. Історія християнської Церкви в Україні. — К., 1992.
 27. Історія Церкви та релігійної думки в Україні. В 3-х т. — К., 1994.
 28. Канонічне право (підручник Острозької академії) http://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Kanonik_law.pdf
 29. Классики мирового религиеведения. — М., 1996.
 30. Климо Ч В., Колодний А., Жуковський А. та ін. Феномен Петра Могили (Біографія. Діяльність. Позиція). — К., 1996.
 31. Коваль О. А. Маніпулювання релігійною свідомістю : сутність і засоби. [Електронний ресурс] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.11 «релігієзнавство» / Коваль Олександр Анатолійович. — Київ, 2006. — 18 с. Режим доступу : <http://disser.com.ua/contents/7495.html>.
 32. Кодекс канонів східних церков (католицька церква східного обряду, наприклад УГКЦ) <http://old.ugcc.org.ua/CCEC/CCEC-toc.html>
 33. Колодний А. М., Филипович ЛО. Релігійна духовність українців: вияв, постаті, стан. - К., 1996.
 34. Компендіум соціальної доктрини церкви (католицизм) http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_uk.pdf
 35. Кочетов А. Буддизм. - М., 1986.
 36. Кривенко Ю. В. Види релігійних організацій [Електронний ресурс] / Ю. В. Кривенко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов.ред.) [та ін.]; відпов. за вип. Ю. М. Оборотов — Одеса : Юрид. л-ра, 2009. — Вип. 51. — С. 109–114. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpdip/2009_51.pdf.
 37. Лешан В. Історія христичнства в Україні / В. Лешан, Ю. Звенигородська. — Чернівці: Рута, 2007. — 120 с.
 38. Лешан В. Релігієзнавство. — Чернівці, 1999.
 39. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. — К., 1993.

40. Ломака І. Релігійна доктрина у демократичному суспільстві: проблеми свободи та участі в політиці / І. Ломака // Вісник Прикарпатського університету. Сер. політологія. – 2011. – № 4/5. – С. 3–8.
41. Лубський В. І. Мусульманське право / Лубський В. І., Борис В. Д. – К. : ВІЛБОР, 1997. – 255 с.
42. Лубський В., Козленко В. та ін. Історія релігій. — К., 2002.
43. Луцький І.М. Християнство як джерело української держави і права <http://obljust.if.ua/wp-content/uploads/2013/08/Dopovid-Lutskiy-I..pdf>
44. Луцький І. Вплив християнства на правову свідомість українців у досвіді першої української держави (Київська Русь) / І. Луцький // Право України. – 2009. – № 10. – С. 254–260.
45. Любащенко В. Історія протестантизму в Україні. — К., 1996.
46. Малюська В. Трансформаційна парадигма державно-церковних відносин в Україні. [Електронний ресурс] // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць. – 2011. – № 1 (8). – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_1/11mvacvu.pdf.
47. Маринович М. Етика віри / М. Маринович // Контракти. – 2005. – 18 лип. – № 29
48. Матвеев В. Курс лекцій з релігієзнавства. — Ніжин, 2002.
49. Матеріальні джерела канонічного права <http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/25.html>
50. Маудуді А. А. Життєва місія Пророка./ Абду Аля Аль-Маудуді – Львів : Логос, 1995. – 27 с.
51. Маудуді А.А. Спосіб життя в ісламі. / Абду Аля Аль-Маудуді – Львів : Логос, 1995. – 46 с.
52. Мизак Н. Політологія релігії: Навч. посібник / Н. Мизак. – Чернівці, 2010. – 200 с.
53. Місевич С. В. "Джерела канонічного права" :автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд.юрид.наук. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/43.html>
54. Мозговий Л. Релігієзнавство: Навчальний посібник / За ред. Л. Мозгового, О. Бучми. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 264 с.
55. На ріках вавілонських. З найдавнішої літератури Шумеру, Вавілону, Палестини / Упорядник М.Н. Москаленко. - Київ, 1991.
56. Османова Н. О. Коран / Османова Н. О. – М. : Восточная литература, 1995. – 409 с.
57. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. – К. : Інформаційно-видавничий центр УПЦ, 2002. – 80 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bogoslavclub.org.ua/?p=1698#more-1698. (фактично нічим не відрізняється від попереднього документу)
58. Павленко Ю. Дохристиянські вірування давнього населення

України. — К., 2000.

59. Панкевич О. Сучасна православна концепція прав людини : богословсько-аксіологічні засади / О. Панкевич // Антропология права : філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників восьмого Міжнародного «круглого столу» (м. Львів ; 7-8 грудня 2012 р.). – Львів : Галицький друкар, 2013. – С. 369–377.

60. Пашенко В. Православ'я в Україні. — Полтава, 1997.

61. Петрик В. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навчальний посібник / В. Петрик С. Сьомій Є. Ліхтенштейн В. Гринько, В. Остроухов. - К.: Росава, 2003.

62. Позиція Руської Православної Церкви з реформи сімейного права та проблем ювенальної юстиції [Електронний ресурс] : (документ прийнятий на Освященному Архієрейському Соборі Руської Православної Церкви ; Москва, 02-05 лют. 2013 р.). – Режим доступу : <http://www.patriarchia.ru/ua/db/text/2774807.html>.

63. Помісні православні церкви - деяка інформація є на сайті <http://www.pravoslavie.ru/orthodoxchurches/>

64. Поняття джерел канонічного права <http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/26.html>

65. Порохова В. П. Коран : пер. смислов и комментарии / Порохова В. П.. – М. : Наука, 2002. – 329 с

66. "Право і релігія": монографія http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2010/Vovk_2009.pdf

67. Правовий статус православних церков в Україні http://historylaw.lp.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=62:2012-05-15-10-01-05&catid=44:-4-&Itemid=65

68. Православ'я // Релігійна панорама. – 2010. – № 10 (120). – С. 11, 22. Права людини в Україні – 2006. Узагальнена доповідь правозахисних організацій. Свобода релігій та віросповідання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1186399188>

69. Про духовне відродження українського суспільства в умовах глобалізації світу : Декларація Помісного Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату : від 15 лип. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/uoskr_doc/34100/.

70. Про свободу совісті, релігії і переконань. — К., 1996.

71. Проект Декларації про гідність, свободу і права людини № 7055 : від 27 серп. 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38408.

72. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : від 20 берез. 1952 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_535

73. Рабінович С. П. Права людини у природно-правовій думці католицистської церкви (за матеріалами соціальної доктрини католицизму) / С. П. Рабінович // Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина Наук.-дослід. ін-ту держ. будівництва та місцевого самоврядування Акад. правових наук України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) [та ін.]. – Львів : Астрон, 2004. – 198 с. – (Сер. I. Дослідження та реферати; вип. 7). Ярмол Л. В. Свобода віросповідання: юридичне забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження) / Л. В. Ярмол // Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина Наук.-дослід. ін-ту держ. будівництва та місцевого самоврядування Акад. правових наук України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) [та ін.]. – Львів, 2006. – 192 с. – (Сер. I. Дослідження та реферати; вип. 8). Ющик С. Освіта і Церква [Електронний ресурс] / С. Ющик. – Режим доступу: http://pravoslavye.org.ua/2007/03/svyashchenik_sergu_yushchik_osvta__tserkva.
74. Резван Е. А. Коран и его толкования : тексты, переводы, комментарии / Резван Е. А. – СПб., 2000. – 408 с.
75. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного і Б. Лобовика. — К., 1996.
76. Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії. — К., 1999.
77. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. — Київ-Тернопіль, 2000.
78. Руднєва О. М. Теоретичні проблеми класифікації міжнародних стандартів прав і свобод людини / О. М. Руднєва // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 9. – С. 32–42.
79. Рябко І. В. Правовий аспект взаємодії держави і православної церкви в демократичному суспільстві [Електронний ресурс] / І. В. Рябко // Держава та регіони : науково-виробничий журнал ; Серія : Державне управління. – 2009. – № 1. – С. 159-163. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/du/2009_1/files/DerzUpr_01_2009_Rjabko.pdf.
80. Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні. — К., 1996.
81. Свобода совісті і віросповідань. Збірник міжнародних та українських статей / за ред. І. Зуляк. – Тернопіль, 2003.
82. Сливка С. С. Канонічне право : [навч. посіб.] / С. С. Сливка. – К. : Атіка, 2012. – 160 с
83. Статут про управління Української Православної Церкви Київського Патріархату : від 05 червня 1990 року ; з наступними змінами та доповненнями : від 26 червня 1992 року, 22 жовтня 1993 року, 15 липня 2004 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cerkva.info/uk/statut.html>.

84. Стенлі С. Гаракас. Права людини з перспективи східного православ'я / Гаракас. С. Стенлі // Релігійна свобода і права людини : Богословські аспекти [у 2 т.]. – Львів : Свічадо, 2000. – Т. 1. – С. 234–248.

85. Стефанчук Р. Право на життя як особисте немайнове право фізичної особи / Р. Стефанчук // Право України. – 2003. – № 11. – С. 115–119.

86. Филипович Л. Етнологія релігії. — К., 2000.

87. Ходакова Л. Релігієзнавство. — Львів, 2000.

88. Хома М. Біблійне розуміння багатства або як християнам ставитися до матеріальних благ / М. Хома // Християнин і світ. – 2009. – № 1. – С. 4–15. – (Світ економіки).

89. Цебенко С. Право на релігійну освіту : до характеристики міжнародних стандартів http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlnu_yu/2009_49/008hum49.pdf

90. Цебенко С.Б. Сучасні православні уявлення про свободу людини у світлі міжнародних стандартів ... // Форум права <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11ccbrpc.pdf>

91. Церква і світ на початку третього тисячоліття : Декларація Ювілейного помісного собору Української Православної Церкви Київського Патріархату, присвяченого святкуванню 2000-ліття Різдва Христового 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.risu.org.ua/ukr/resources/religdoc/uockp_doc/uockp_socdoc.

92. Церква і світ на початку третього тисячоліття : Декларація Ювілейного помісного собору Української Православної Церкви Київського Патріархату, присвяченого святкуванню 2000-ліття Різдва Христового 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/uockp_doc/34099/

93. Шептицький А. Церква і церковна єдність: Документи і матеріали. 1899-1944. – Львів, 1995. – Т. 1.

94. Штурмак Н. З. Особливості релігійного праворозуміння в Україні та її роль в світових релігійно-правових процесах / Н. З. Штурмак // Юриспруденція: теорія і практика. – 2009. – № 8. – С. 37–44.

95. Яннулатос Анастасіос. Східне православ'я і права людини / Анастасіос Яннулатос // Релігійна свобода і права людини : Богословські аспекти [у 2 т.]. – Львів : Свічадо, 2000. – Т. 1. – С. 219–233.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси, у тому числі Інтернет – джерела :

- <http://studrada.com.ua>
- <http://forum.yurclub.ru>

- <http://lib.rada.gov.ua/>
- <http://nplu.org.ua/resources/putivnik.htm>
- <http://pidruchniki.com/religiyeznavstvo/>
- Національна бібліотека України імені І.В.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>
- Національна парламентська бібліотека України: www.nplu.kiev.ua
- Електронна бібліотека Інституту філософії РАН <http://ru.philosophy.kiev.ua/library/library.html>
- Релігійна інформаційна служба, при УКУ) http://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc ;
- Релігія в Україні <http://www.religion.in.ua/>
- Каталоги релігійних конфесій http://risu.org.ua/ua/index/resources/webcatalog/uoc_catalog (потрібно тиснути на кожну конфесію і буде сторінка з інформацією).